

RADEK COUFAL

SATAN V SUKNÍCH

SATAN V SUKNÍCH

Radek Coufal

Osoby a události v této knize se zakládají pouze na náhodné podobnosti se skutečnými aktéry politických procesů. Hlavní hrdinka je vtělením hned několika fanatických komunistek, nikoli konkrétní osobou.

Nomen omen

Satanka. *Satan v sukních*. S hořkým úsměvem vzpomínala, kdy ji tak poprvé nazvali. V její, dávno odváte době, by si to nedovolili. Teď, kdy je svět naruby a všechny pevné hodnoty, které vyznávala, roztráskané, jí tak posměšně a s pohrdáním říká kdekdo.

Odstup, Satanko! oslovil ji tady v domě s pečovatelskou službou jednou jeden zdravotní bratr. Už tu není. Byl divný. Tlustý a s obličejem jakoby poslepovaným z různých nehezkých tváří. Taky musel být homosexuál. A ještě ke všemu to vyzývavé tetování a ty kruhy v uchu – jako nějaký Papuánec.

Ztropila pak tady na zámku, který teď slouží jako domov pro seniory, výstup hodný Satana v sukních. Jak si ji může takový fracek nazvat Satankou? Vrchní ošetřovatelka to řešila. I doktoři. A pak ředitelka. Ta, která tvrdí, že jí jako jediná rozumí. „Uklidněte se, paní Jarmilo,“ chlácholila ji tím svým medovým hlasem, který zní jako když vyjednávač balamutí sebevraha rozhodnutého skočit.

Jak se má uklidnit?! Jak, když tohle už není její svět. Dokonce i její souvěrci a souputníci vyměkli a přijali tenhle brajgl a neřád, který kolem vládne. Nebo prostě umřeli. Ale ona se nikdy nepodvolí. Nepřistoupí na tupé přísluhovačství Západu a tu jejich směšnou demokracii.

Možná jí poprvé dali přezdívku Satan v sukních v tom ubohém roce, kdy je pak museli osvobodit letadla a tanky Varšavské smlouvy. Nebo když pateticky přednášela svou řeč proti té Horákové.

Každopádně ona nechce takové hanebné přízvisko. Copak netrpěla dost? Za krize. Za války. Za svou věc se bila jako lvice. Kolikrát několik nocí nespala, když budovali republiku. A jak se jí odvděčili? Sesadili ji. Už zažila víc pádů, než se dá unést. Ale pozor na hořkost, která je vlastní těm slintavým starochům kolem ní.

Satanka nepadne až na dno, kde její jedinou přítelkyní bude přihlouplá televize. Ona měla radši tištěnou knížku. A vědu klade nad zábavu. Všichni důchodci tady vedou jenom řeči o nemocech a nad vodou je drží drby, povzdechy a pečovatelský program pro seniory, sestavený gerontology pěkně na míru. Program zapomnění na ten svět naruby, který tu vládne. Hry. Muzikoterapie. Arteterapie. Besedy. Tuhle tady vystoupil dokonce eskamotér. To už klesla tak hluboko, když se několika akcí zúčastnila? Nějak příliš se podvoluje. Satanka...

„Líbí se mi, že chcete zůstat tvrdá až do konce,“ řekla jí tuhle ta potvora, ta novinářka, kterou nejdřív opakovaně odmítala přijmout. Co si to dovoluje, mrcha? Leze sem za ní už od loňského jara. Člověk ji vyrazí dveřmi a ona vlezle oknem. „Jsou mi sympatické ženy, které si zachovaly tvář,“ lichotila jí.

Že prý o ní chtěla nejdřív napsat jen článek do časopisu. Jak žije tvrdá komunistka, které se říkalo Satan v sukních. Ale když ji Satanka přestala vyhazovat, když ji přijala jako jediné křehké pouto s tím hnusným světem venku, začala jí ta žurnalistka podsouvat myšlenku, že by o ní chtěla sepsat knihu. Knihu! Co je to za nesmysl? Koho by život tolikrát zatracené báby s cejchem stalinistické prokurátorky zajímal?

Určitě ji ta mladá mrška chce ještě víc zostudit. Popularity si Satanka užila už dost u soudů. Prý za komunistické zločiny! Soudili ji, bývalou žalobkyni z lidu! A teď o ní chce psát ani ne třicetiletá reportérka knížku. Určitě ji shodí až na dno ostudy. O to jí jde.

Jenže s každým dalším sezením s touhle houževnatou vlezdoprdelkou, s touhle Berenikou, v ní probouzel staré pocity, které už nikdy nechtěla mít. Ta darebačka v ní otevírala sklípky paměti, které se nepodařilo otevřít ani několika psycholožkám, co ji zkoumali během soudních procesů. Jeden z těch pocitů zněl: mělo to všechno cenu? A jiný: konala jsem opravdu tak špatné činy? Nebo: došla jsem vůbec někdy uznání a zadostiučinění?

Berenika... Mimochodem tohle jméno starořeckého původu, které znamená „ta, co přináší vítězství“, patří mezi ta jména, která v tomhle světě naruby zaplevelila češtinu. Kolem jsou teď samé Donatelly a Abigail, dokonce se jako postrach zapomnění na nacistické hrůzy vrací germánské Loty a Annemarie. Už očekává jenom Gertrudy a Adolfy a historii hrůz, které ona prožila, současníci dokonale pohřbí svou nevědomostí.

Takže Berenika... To její tetování... Mohla by se Satanka nechat potetovat, aby jí nebylo vidět do vrásčité tváře?

Když před sebou vidí Bereniku, jako by před sebou měla ji... Ruslanu... Z její dcery zbyl přízrak, který se ze vzpomínek vynořuje jako nůž z dortu.

Všichni Gottwaldovi muži

Lhala by, kdyby prohlásila, že si nikdy nepoložila otázku: „věděla jsem, jak zacházejí s vězni, které jsem jako prokurátorka pomohla odsoudit na doživotí, nebo dokonce na šibenici?“

Lhala by, že nevěděla, že v Dejvicích existoval takzvaný Domeček a v něm sadistické zrůdy jako třeba Pergl. Perglovi předávali ty, kteří se méně drastickým vyšetřovatelům nepřiznali. Pergl měl svou skříň plnou důtek, bičůků, kleští a železných plátů s hroty. Musel mít v krvi něco z mučitelů církevní inkvizice. Lhala by, kdyby tvrdila, že netušila, jak známému generálovi utahoval Pergl kolem hlavy železnou obruč s nepatrnými hroty na vnitřní straně.

Lhala by, kdyby trvala na tom, že nevěděla, jak vězně v Domečku pohůnci Reicinova 5. oddělení nenechají devět dnů spát ani sedět, budí je studenou vodou a elektrickým proudem nebo plameny svíček. Lhala by...

Věděla, že se Fricka Reicina každý bál tak moc, že se v devětačtyřicátém a padesátém roce zdráhali vyslovit jeho jméno a říkali mu jenom „R“. Nikdy nebyla tak hloupá, aby netušila, že v té době se kolem Gottwalda uskupilo takové zvláštní sdružení psychopatů, zakomplexovaných lidských zrůd a jedinců, toužících po absolutní moci nad lidmi.

A přesto se toho všeho zúčastnila. Co zúčastnila! Sama navrhovala různá vylepšení a schvalovala nejkřutější tresty. A proč? To tak pevně se svou inteligencí věřila, že ti vojáci a úředníci, lékaři a právníci,

politici a učitelé, sokolové a kněží jsou velezrádci a špioni imperialistů? Samozřejmě že ne.

Satanka si dobře uvědomovala, že ty vykonstruované monstrprocesy mají zastrašit vnější i vnitřní nepřátele. 5. oddělení mělo své agenty provokatéry, kteří měli na práci vynalézat ta nejfantastičtější obvinění, spojovat do protistátních skupin lidi, kteří se potkali sotva jednou, a nacházet pomocí mučení důkazy, které neexistovaly.

Dobře věděla, že čerstvě narozený režim musel ničit všechny, kteří vyčnívali z řady. Všechny, kteří na psychopaty kolem Gottwalda něco z minulosti věděli. Všechny schopné režim ohrozit. Samozřejmě tu byli Sověti. Někteří jim ochotně sloužili, některé strašili Sibiří, další prostě věděli, že kdyby Rusům nevyhověli, bez milosti by jejich letadla a tanky naše soudruhy naučily poslušnosti.

Lhala by, že nic nevěděla. Na to byla Satanka protřelá a uměla si domýšlet souvislosti. Takže skutečně byla a je vtělení zla? Bezcitná vražedkyně jako její kolega, o kterém zrovna letos natočili film Vrahem z povolání? Opravdu si zasloužila všechny ty soudy, nenávisť těch, kterým říkali její vrstevníci „nepřátelé státu“?

Vážně si zasloužila způsob, jakým se k ní zachovala vlastní dcera? A tu štvavou kampaň novinářů a historiků? Satan v sukních, tak ji nazvali. Ale ona byla taky ženská. A věřila tomu, že všechno dělá proto, aby už nikdy nebyla taková válka a bída a hlad a koncentráky. Slyší se, co to povídá? „Bábo pomatená! Copak my jsme nestvořili Bytíz a Jáchymov a Dolní Rožínku a ostatní lágry?“

Proč se to od původního nadšení pro vybudování nového, lepšího světa po válce svezlo po únorovém převratu někam úplně jinam? Kdo stvořil to peklo? My všichni? Nebo byl jeden jediný hlavní konstruktér a oni ho bezvýhradně poslouchali jako náckové Ádu? Výsledek rovnice odporu režimu byl nad slunce jasnější – za jakoukoli vzpouru byste skončili v Domečku a ve věznicích jako nepřátelé.

To se ukázalo ve chvíli, kdy už docházely oběti, tak se režim obrátil do vlastních řad a požral Fricka Reicina a Slánského, druhého nejvýše postaveného muže státu. Takže zlou se stala ze strachu, že ji označí za špiónku a velezrádkyni, jako ona plamennou řečí spálila Miladu Horákovou?

Kdo jsem a kdo jsem byla? pokládala si už celá desetiletí tutéž otázku. A proč tady pořád smrdím, zatímco mí vrstevníci a takřčení spolupachatelé z tohoto světa odcházejí už od samotných padesátých let? Někteří se v osmašedesátém sami oběsili. Jiné spolklo vězení a nemoci. Z některých se prostě stali zahořklí a na chatě zalezlí důchodci.

Za zvuků dechovky

Ze sálu zámku zazněla dechovka. Jak ji nenáviděla... A jak se při ní kdysi bavila...

A zase se jí vloudil do mysli ten den, kdy vyhrávala dechovka v jejím životě poprvé. Ona, dcerka ministerského úředníka, která zatím nikdy netrpěla bídou a hladem, se právě rozdělila o svačinu s Almou. Almina židovská rodina naopak hladem a bídou trpěla. Byl začátek třicátých let, ale Satanka, vlastním jménem Jarmila Boušková, nevnímala měsíce a roky v kalendáři. Tak jako všechny měšťanské děti viděla jen svůj obzor holky z ulice v Bubenči, cítila vůni pekařství a cukrářství na rohu, budili ji metaři a tikot kyvadlových hodin.

Probouzela se do svého pokoje s vysokým stropem, oknem do ulice, splachovacím záchodem, maminkou v kuchyni, na stěně tam visel obrázek Panny Marie s nápisem „Žijme spolu v upřímnosti, Bůh nás nikdy neopustí“. Jarmilini dva starší bratři byli rozdílní jako Kain s Ábelem nebo Romulus s Remem. Dřív se pošťuchovali, tajně se rvali, soutěžili mezi sebou o pozornost tatínka, který nad jejich kousky starostlivě vraštil čelo a snažil se je vychovávat bez facek a křiku.

Tatínek chodil v obleku i doma, do práce ovšem nosil slavnostnější. Byt měl pro nejmladší dítě ministerského úředníka plno tajemných zákoutí, která jí ke spokojenému dětství stačila do té doby, než se dostavilo období, kterému později sama bude říkat „sebeuvědomění“ a kdy zatoužila být víc venku mezi lidmi než v pokojích bubenečského bytu.

A teď se přenesla v myslí právě do prvního roku svého sebeuvědomění, kdy na malém pódiu pod kaštiny vyhrávala dechovka, žesťové nástroje se leskly, Jarmila s otevřenou pusou zírala na lesní roh a pozoun, na robustní tubu a kruhový heligón a snažila se pochopit, jak ty trumpety vyluzují tóny. Ona sama se učila na klavír, ale spíš tíhla ke knížkám a kreslení než k hudbě a tanci.

Na zahradní slavnosti tančilo na parketu několik elegantních párů, všichni od tatínka z práce a Jarmila si mohla přivést jednu kamarádku. Zvolila Almu. Možná že už tenkrát ji soužilo sociální cítění. Ji, holku z velkého bytu, která obědvá na stříbře a myje se ve vaně, chodí v čistých šatech a čeká ji zárná budoucnost.

Alma zírala na úředníky a jejich družky v letních róbach, jako by je nikdy neviděla ani ve filmu z barrandovských studií. „Zavři puslu!“ škádlila svou společensky neotesanou kamarádku Jarmila. Sama ustrojená do tmavomodrých dívčích šatů hleděla na údajně nejlepší oblečení své podvyživené, bledolící a nemístně ošoupané přítelkyně.

Jenže když Almu jednou dvakrát doprovázela, tak se jí před očima rozevřel úplně nový svět. Svět, o kterém se doma nemluvílo, nanejvýš šeptalo. Už když vstoupily na okraj čtvrti, kde Almina početná rodina bydlela, viděla tam u ohňů zarostlé a smutné, nezaměstnané muže, jak živě rokují o tom, že jejich ženy a děti mají hlad, až trpí nemocemi z podvýživy.

Ti chlapi zrovna nevoněli, byli špinaví, hádali se s někým, kdo jim nabízel neplatné potravinové lístky. V Praze vznikaly nouzové kolonie, zaměstnanců se zbavovaly továrny, doly i dílny.

Bez práce bylo přes milion lidí, rodiny přicházely o střechy nad hlavou, děti spaly v krabicích a boudách, Jarmila osobně viděla u lavičky v jednom parčíku mrtvolu sebevraha. Potkala několik bláznů, kteří neunesli krach svého krámu nebo ztrátu práce. O mladých lidech bez zubů, bez domova, co stojí frontu na polívku pro chudé, ani nemluví. Polekala se zanedbané a předčasně zestárlé paní, která pojídala i se svými třemi dětmi na okraji její čtvrti odpadky. I Bouškovi najednou měli k jídlu maso méně a méně. A později už maso nebylo vůbec.

Přes Almu a její rodinu se Jarmila poprvé seznámila s komunismem. Komunisté se propuštěných dělníků zastávali, slibovali ráj na zemi, společné hospodaření a že si vyřídí účty s boháči. Jejich hlas sílil.

Vábili důvěřivé lidi tak medově, že jim naslouchala i Jarmila, dívka z buržoazní rodiny. Vrhla se do četby Marxe a Lenina, slepě věřila řečem štvavých agitátorů, kteří vyzdvihovali Sovětský svaz a zatracovali kapitalistické země od Německa dál na západ.

Jarmila hltala srdceryvné články v Dělnických listech a Rudém právu o stávkách, o tom, jak stříleli četníci do hladových dělníků. Třeba když zastřelili čtrnáctiletou vyhladovělou holku, která už rok dřela ve vápence, pocítila poprvé k neschopné vládě a bohatým továrníkům nenávisť.

Když viděla, jak se ženské perou o krajíc chleba, jak chlap klečí na dlažebních kostkách a prosí o jakoukoli práci, třeba jen za stravu, utvrzovalo ji to v pocitu, že jediné správné řešení je revoluční změna.

Vláda byla podle ní špatná, nedokázala si poradit s Němci v pohraničí, přivírala před Hitlerem oči a myslela si, že nám Francouzi a Angličané pomůžou. Ale pak se ten idealismus zhroutil, za Mnichova nás v tom všichni nechali.

„Po revoluci vládu převezmou dělníci. Spravedlivě si rozdělí práci v dolech a továrnách. Z boháčů udělají sobě rovné a jejich peníze i vily připadnou těm, kteří nejvíc strádají,“ básnil před Jarmilou Almin nejstarší bratr, dvaadvacetiletý Izák. Mluvil o sovětském modelu nábožně a zaníceně, tvrdil, že v socialismu nebude ani antisemitismus ani církve. Lidi se budou dělit o bydlení, jídlo i osobní věci.

Na tyhle signály byla Jarmila vnímavá a chytlavá. Zatím se s komunisty nijak radikálně nezapletla, nedělala jim tajnou pomocnici ani nechodila na poloilegální schůze nebo na demonstrace.

Už ale byla nalomená a citlivě prožívala druhou polovinu třicátých let, kde při veselé dechovce kvasily národnostní problémy vedle bídy a strachu z války.

Zrazená dívka a zrod Satana v sukních

Kdy se z křehké a chytré měšťanské dcerky stane Satan v sukních? Na tu otázku přece odpovídala v mnoha rozhovorech. U soudů, porevolučním pisálkům, kteří rádi přetvářeli pravdu, jak ji zažila ona, zatímco oni byli sotva v plenkách.

Ten obrat nastal u dívky z města se silným sociálním cítěním a sympatiemi pro komunismus, když prožila mnohonásobnou zradu. První zrady se dopustili cizí státníci, když zaprodali její zemi nacistům. Když mapu Československa okousala mlsná huba Hitlera jako domažlický koláč. Když vojenské boty německé armády pošlapali pohraničí a naše slavná vláda se bez výstřelu vzdala.

V tom mnichovském roce kolem sebe vnímala tolik velkých i menších tragédií... Druhá zrada přišla od pana prezidenta, když utekl na západ. To už měla jasno, že všichni ti tluchubové ve fracích jsou zbabělci. Nechali nás tady napospas hubitelům – a všichni ti slovutní dědici Masaryka museli vědět, co se stane. Že se Hitler nespokojí s několika sousty koláče, ale že bude chtít frgál sníst celý.

Kdo v té době nežil, nemůže ji soudit. Vnímala všechny ty utečence z pohraničí, jejich kárky a rance se skromným živobytím. Vlastenecké vojáky, kterým opuštění pevností zlomilo páteř a srdce. Vánoce plné beznaděje, depresivní leden a únor, kdy okousaná republika čekala na to, jak to s ní dopadne.

A zasněžený a blátivý březen, kdy její zemi nacisté spolkli, usadili se na Hradě a v úřadech, ve školách, vytáhli už dávno sepsané seznamy

nepohodlných osob, mezi kterými byl i její tatínek a začalo vyhazování z práce i první zatýkání. To z ní nikdy nikdo nesmyje, tu zradu. Tak zklamaná, ponížená a vystrašená už nikdy nebyla a nebude.

Tak se rodí Satan v sukních. Z holky, která si psala sentimentální deník, ale stejně tak četla články o emancipaci žen, sledovala kariéru filmových hereček, pronikání žen mezi inteligenci a umělce, z dospívající holky, kterou tatínkova nedokončená studia předurčila pro právnickou dráhu.

Satan v sukních se rodí z přecitlivělosti na bídu, kterou kolem sebe vidí od hospodářské krize. Znovu si ještě teď ve stáří vzpomene na fronty nezaměstnaných dělníků na kus chleba a polívku na Krupkově náměstí, na stanovou kolonii na louce za jejich čtvrtí, kde se i v podzimním počasí klepaly zimou rodiny s malými dětmi a marně čekaly na to, že jim zarostlý a předčasně zestárlý táta přinese něco k jídlu.

„Věřila jsem a věřím pořád, že revolucí, která sebrala nenasytým pánům moc, jsme ukončili tu bídu, která už v baladě Françoise Villona z lidí vlky dělá,“ prohlásila někde ještě předloni. A tak se v dívce, která měla bydlení, hračky, knihy a péči rodičů, pod vlivem společenské nespravedlnosti zrodil Satan v sukních.

Z holky, která se v obecné škole s Almou dělila o svačinu a která chodila do Sokola, udělaly přesvědčenou komunistku právě ty zrady. Přísahala si, že pokud bude moct osobně přispět k tomu, aby už se ta zrada a ponížení nikdy neopakovaly, udělá pro to všechno, co bude v jejích silách. V uších má ještě zvuk vojenských bot, hukot letadel a

vřestění motorů vozidel a motocyklů Wehrmachtu na dlažebních kostkách Dejvic.

V ten den v ní umřela naděje na poklidný život právničky, sen stát se herečkou, vytrhala většinu stránek ze svého deníku a do šuplíku napsala první povídku o hrdince, která má dar napravovat chudobu a nespravedlnost. Později povídky a pohádky v šuplíku přibývaly. „Asi už mi je nikdy nikdo nevydá,“ smála se, když to říkala jednomu z pisálků v roce, kdy v Praze vystupovali Rolling Stones.

Víte, Satanka byla skálopevně přesvědčená, že změnit společnost z té prozápadní na socialistickou, je správné. Že je to jediná možná cesta, která napraví to, co zrádci způsobili. Celou válku to naši hrdinku utvářelo jako dům kámen po kameni. Když maturovala, přísahali lidé nacistům věrnost na náměstích. Jakýsi Čechům ještě neznámý Heydrich vydal rozkaz, aby se v Protektorátu zřídilo gestapo.

Když ji přijali na práva, vydal protektor von Neurath zákon o vyvlastnění židovského majetku. A její kamarádka Alma se jí začala vytrácet ze života. Vlastně po celou válku se jí blízcí lidé ztráceli. Oblíbený pan profesor Kramolín hned po březnu. Až později zjistila, že skončil v Buchenwaldu a válku skoro přežil, kdyby ho při náletu spojenců někde při práci v rajchu nezasypala suť.

Pak mizeli tatínkovi spolupracovníci. Tatínek sám už samozřejmě nebyl ministerských úředníkem, z ministerstva ho vyrazili jeho dřívější podřízení, kteří se přidali k Němcům. To se vůbec hodně lidí, do kterých byste to dřív neřekli, přidávalo k okupantům. Někteří z prospěchářství. Jiní ze strachu. Ti nejhorší z přesvědčení.

Taky se víc šeptalo, než mluvilo nahlas. Všichni se najednou báli. „Já sama se ze začátku strašně bála,“ řekla jednou jinému z pisálků a zopakovala to i teď Berenice, „bála jsem se, že mě některý z těch šedopláštníků v helmě zastřelí. Nebo že u nás uprostřed noci zazvoní gestapo a odvedou nás do budov, o kterých se i tenkrát šeptalo jako o kruzích z pekla. Děsil mě štvavý tón nacistických pohlavárů v čele s Adolfem z rádia. Jednou jsem byla svědkem, jak z auta vyskákali mladíci v kožených kabátech. Měli surové oči. Vyvedli z vedlejší ulice rodinu a otce té rodiny zbili na chodníku. A za Heydricha se roztočilo soukolí poprav. Fuj!“

Ale člověk se postupně naučí žít i ve strachu. Jako by v jeho těle fungoval nějaký hormon, který se vyplaví, aby vás ochránil, když se ocitnete v cele nebo v koncentráku. Nebo před popravčí četou.

Každopádně Satanka se narodila uprostřed nespravedlnosti. Viděla, jak Němci zavedli přidělový systém a připlížil se hlad. Sama několikrát musela na venkov pro potraviny, aby netrpěli hladem, a prožívala ukrutný strach, že ji při tom chytí. Rozjel se černý trh. I přesto, že lidé mizeli a v pozadí tekla krev a řval Hitler, nechali nacisti život v Protektorátu běžet.

I když pak Satanka nemohla dostudovat a stala se pouhou zapisovatelkou v advokátní kanceláři, pronikla tam, kam jí to naštěstí protektorátní systém nezakázal. Mezi herce. Ano, Němci nechali Čechy sportovat, hrát divadlo, točit filmy a někdy se i bavit, aby odvedli pozornost od tíživého života v područí.

A Satanka právě mezi levicově orientovanými divadelníky ještě více nasákla nadšením pro komunismus sovětského typu. „Že by

v Sovětském svazu byly koncentráky a hladomor? Byly! Ale pro koho? Pro nepřátele socialismu. Jak jinak jste chtěli vybudovat spravedlivou společnost, než za použití biče? Chudáky bili celá tisíciletí. Tak proč se pozastavujete nad několika lety, kdy taky konečně trpěli páni?“

To zopakovala několikrát. A nikdy to neodvolá. Satanka, křehká dívka zrazená těmi, kterým věřila, autorka pohádek pro děti, až příliš inteligentní žena se silným sociálním cítěním. Kolik rozporů může být v jednom člověku?

Kdyby zůstala herečkou, možná by nebyla Satanem v sukních

Je už po válce. Než se stane Satankou, chce zkusit štěstí na prknech, která znamenají svět.

Jarka se právě vžila do role druhé vesnické ženy v prosocialistickém dramatu Mladý partyzán. Jinak hraje v jejích divadle spíš pohádkové postavy, jako Hříbka nebo Kukačku. Samé štěky, řeklo by se. Ale když jde o vcítění se do role, jde jí to. „Celou vesnici Němci vypálí jako Lidice!“ pronese procítěně svou repliku.

Její kolegyně a kamarádka Božka netuší, že stojí na pódiu s budoucím Satanem v sukních. Zatímco Božka bude zapomenutá poválečná herečka, která se po odchodu z divadla soustředí na práci v kanceláři a na rodinu, Jarmila to herecky dotáhne do úplně jiných výšin. Její hlas zazní několikrát i z rozhlasu a povede monolog proti nepřátelům státu.

Zatímco ve hře o partyzánech a v pohádkách pro děti patří k průměrným herečkám, jako pozdější prokurátorka si zaslouží přinejmenším cenu Thalie, kdyby taková cena tehdy existovala. Tady v divadle byla ještě celkem hezká brunetka s živýma očima, nikdo přesně nevěděl, jak se na prkna, která znamenají svět, dostala. Už za války tajně hrála po bytech v různých skečích a motala se kolem umělců. Možná šla za jedním ze svých mladistvých snů.

Dokonce se jí s divadelním souborem podařilo vycestovat i za hranice.

Když se s Božkou na divadelním zájezdu do Jugoslávie opily s mladými herci z Istrie a ráno měly kocovinu. Jarka se ke všemu chichotala jako koketa po prohýřené noci. Žena divadelního ředitele, která jim dělala garderobiérku, se na ni osopila: „co si o sobě myslíš, ty krávo? Kvůli tvé nezodpovědnosti se představení opozdí a celý soubor bude vypadat nespolehlivě! Podívej se, jak máš pomačkaný kostým!“

Tehdy Jarka prožívala své bohémské období. Co se v ní za války nahromadilo, to muselo ven. Všechn strach a potlačené touhy dvacetileté slečny, která snila o hvězdné kariéře, se proměnily ve vztek, vzdor a radovánky. Chtěla konečně žít! Nebyla prospěchářka, která hraje pro zisk. „Byla jsem velká idealistka,“ pověděla na sebe později, „a idealistkou jsem zůstala až dodnes.“

Když ji ředitelčina žena nazvala „nezodpovědnou krávou“, vrátila jí to se zanícením sobě vlastním: „kráva jsi ty! To ty zodpovídáš za ty kostýmy! My jsme tvář divadla! My reprezentujeme naši zemi tady té zemi hrdinů, vlasti partyzánů, kteří bojovali proti Hitlerovcům! Tak je musíme jako herečky i bavit! A ty děláš co? kafráš kvůli blbým kostýmům! Já ti na to kašlu!“

Tak tohle vmetla paní ředitelové do tváře. Pak sehrála všechna předepsaná představení a po návratu do Prahy ji pan ředitel ze souboru vyrazil. A s ní i Božku. Jejich cesty se rozešly. Zatímco Božce vyhazov z amatérského divadla pomohl a angažoval ji daleko známější režisér,

takže na jevišti ještě nějakou dobu zůstala, Jarka (tehdy ještě ne Satanka) se dala k úplně odlišnému typu divadelnictví.

Když sama o sobě přemýšlí, neví, kde se v ní tenkrát vzalo to bohémství. A neví ani to, jestli by jako herečka byla šťastná. Divadlo je řehole. Ale po válce nebyla doba pro dramatické umění. Aspoň ne pro inscenování Shakespearů a Čechovů. Tehdy bylo potřeba ukazovat to, jak moc je důležité vybudovat novou, spravedlivější společnost.

Stydí se snad za to, že jako herečka neuspěla? V poslední době, hlavně během těch soudů toho o ní dost napovídali. Že nebyla hezká, proto se nestala herečkou. Že byla nelidská, proto se nedokázala vcítit do role křehkých žen. Dokonce že byla neženská. Bez jiskry. Všichni ji soudili jenom jako Satana v sukních, jako tu tvrdou prokurátorku, která poslala Miladu Horákovou na šibenici. A vynesla další rozsudky v celkové době trvání několika stovek let žaláře.

Jenže ona taková nebyla! Sama přesně neví, jak se z holky z Dejvic, kterou zlomila zrada a válka, proměnila nejdřív v nezodpovědnou elévku toužící po slávě a později v krutou Satanku. Vždycky je nejjednodušší svést to na dobu. Taková byla doba! Kdo se nepřizpůsobil komunistům, ten šel do fabriky na těžkou práci nebo do lágrů.

Jenže ona nebyla jen ta zlá, krutá mrcha. Taky chtěla lásku. Myslela si, že ji našla v kolegovi, studentovi divadelní režie, kudrnatém, poněkud vytáhlém a hubeném klukovi z Ostravska, Rudovi Heczkovi.

„Jarka, to byla taková nevyzrálá holka, takový úlet, nic vážného,“ prohlásil o ní Ruda bezmála po čtyřiceti pěti letech.

„Já mu dám nevyzrálá!“ zahrozila po šedesáti letech holí do vzduchu. Moc s ním chtěla být. Sdílet nadšení poválečné doby pro budování lepší společnosti, číst romány, chodit po brigádách, tancovat a hrát divadlo. Jenže Ruda se pak zakoukal do talentovanější herečky a dal jí kopačky, jak se dnes říká.

„Že ta veselá holka, která na mě šíleně žárlila a chtěla se trávit, když jsem ji nechal, a fanatická prokurátorka jsou jedna a tatáž osoba, jsem se dozvěděl až po letech a nemohl to pochopit,“ poznamenal jednou Ruda, který sám měl za sebou pronásledování komunistickým režimem, a dokonce věznění a zákaz činnosti.

Jistě, v lásce nevyhrávala. Už první vzplanutí ke staršímu muži za Protektorátu skončilo velkým zklamáním. Byla jsem opravdu tak asexuální? říkala si častokrát. Nebo jsem v osudu, na který nevěřím, měla napsáno, že mojí cestou není spořádanost, rodina a vztah, ale vyšší poslání? A proč je to poslání vnímané jako zločin? Vždyť v té době jsem jenom dělala svou práci. Plnila svou roli. Já vím, to už říkal i Adolf Eichmann, který měl jako náplň práce vysílání Židů do vyhlazovacích táborů.

Na své herecké období vzpomíná Satanka s hořkostí. „Ano, byla jsem tehdy veselá, chtělo se mi žít a ponocovat, být milovaná. A ještě jsem chtěla pomoci vytvořit svět bez nespravedlnosti a bídy. Co na tom bylo tak špatného?“ svěřila se Berenice. Příbuzní jí tehdy domlouvali, že divadlo a film nejsou pro ni.

„Radši dostuduj, Jarko!“ kázali jí rodiče. Jenže ona byla do větru, flámovala, chodila na pracovní soboty, na stavby, recitály, a hlavně na schůze zapálených komunistů.

Socialismus prosákl tehdy do všech oblastí života. Nejen na divadelní prkna. Ve filmech to jen sršelo nenávistí proti zrádcům a Němcům. V tisku se všechno znárodňovalo pro potřeby lidu. Doly, fabriky, film, banky a lázně. Oslavovalo se zemědělství a „boj o zrna“ se stal skoro svatou válkou proti hladu, který všichni znali z Protektorátu.

Na nárožích visely plakáty s usměvavými mladými dělníky, s partyzány s hrdě vztyčenou bradou a samopalem po boku. Politikové budovali národní výbory a měli plné huby občanských práv. Jarku obklopovaly samé „dvouletky k výstavbě naší republiky“, „moc patří pracujícím“, „dělníci jsou páteří naší země“ nebo „Sovětskému svazu vděčíme za osvobození od nacismu“.

Z předválečných boháčů, herců a umělců se stali zrádčí kolaboranti, které jste prostě museli nenávidět. A v tomhle ovzduší se vyhozená herečka ocitla na křižovatce, kde se musela rozhodnout, kam se bude ubírat dál. Byl podzim druhého roku po válce a Jarka se stala sekretářkou v právním oddělení ústředního výboru Komunistické strany Československa.

Bojovala za lepší svět

Když pracujete v místě, kde to vře nadšením a touhou po moci, nasáknete tím jako houba. A jestli jste vznětliví, jako Jarka byla, sami tím nadšením pro změnu starých pořádků zahoříte. Byla sice kancelářskou myší, písarkou v právním oddělení strany, ale dobře vnímala, co se kolem ní děje.

„Když chcete změnit hnilobu ve zdravou krev a maso, musíte nemocnou tkáň léčit,“ svěřila se po letech Berenice. „A my viděli tu společnost jako nemocnou. V úřadech a v politice i ve školách zůstali lidé, kteří pomáhali nacistům. Udávali svoje sousedy, způsobovali smrt a hladovění. A my nechtěli, aby tyhle poskvrněné zrůdy učily děti, aby ve vojenských a četnických uniformách chránily naše ulice. Aby nám zrádci vydávali úřední doklady a rozhodovali o majetku. Byli zkažení a zkorumpovaní,“ rozhořčila se a bylo vidět, že tomu všemu věří jako přesvědčená katolička prosbám Panence Marii.

Je tak nezlomně zanícená pro svou pravdu, pomyslela si Berenika, že se už nikdy nepodívá na to, co zlého způsobili zase oni, z druhé strany. Satanka žila uprostřed víru událostí. Než nastoupila na jednoletou právnickou školu pracujících, odehrávalo se kolem ní samé vzrušivé chystání převratu.

Telefonáty soudruhů z Prahy soudruhům do Brna a Ostravy. I do té nejzapadlejší vísky na Vysočině i na Slovensku. Připomínalo to disciplinovanost jezuitů. Každý činovník strany musel vědět, jak se

má chovat. Jak a kam vylepovat volební plakáty. Jak vést schůzi. Které nepřátele sledovat. Koho a jakým způsobem získávat do svých řad.

Museli se lidem zalíbit. Málo spali, neustále pracovali a promýšleli, jak se chopit moci. Vytvářeli lidové milice a pořádali kulturní besedy, čtení z Marxe a Lenina. Neustále děsili hloupoučké dělníky novou válkou ze Západu a zárukou míru z Východu. Sály a ulice zaplavovali fotky Stalina a hrdinů Sovětského svazu. V novinách se psalo o zázracích sovětského zemědělství a průmyslu. Ten tu zavedeme taky! A to tak, aby nikdo z vás už neměl nikdy hlad! Aby mohly mít všichni bez rozdílu léky a lázně a nikomu nepatřilo větší množství půdy, aby už nevládli uhlobaroni a židovští továrníci. Podívejte se, jak zkažený byl symbol úpadku, Vlasta Burian, pohůnek Němců! Jak padla podlá zrádkyně Baarová, která se pelešila s kulhavým ďáblem Goebbelsem!

Satanka se plně zanítila do snů o společném vlastnictví všech, žilami jí tepala ryčná hudba z tlampačů, které v ulicích vyřvávaly nepravdy o krádežích obilí a medu, o sabotážích bývalých boháčů vůči pracujícím, v kinech se promítaly týdeníky o novém osídlování pohraničí odvrhnutého od Němců.

Když žijete uprostřed takového požáru, sami zahoříte. A můžete mít klidně buržoazní původ a tatínka bývalého ministerského úředníka zrádcovské vlády. Taky se s ním dostala do křížku.

„To, co dělám, je dobré! Pomáhám měnit svět k lepšímu!“ vmetla mu jednou v těch letech do tváře. Stárnul, skeptický k novým pořádkům. Dobře věděl, že předválečná vláda zanedbala informovanost Čechoslováků o hrůzách, které se děly ve Stalinově

Rusku. A dceruška je tím zázračným Sovětským svazem jako omámená. Zbláznila se. Ostatně jako naprostá většina lidí.

Co cítila Satanka v době, kdy se kolem ní chystal převrat? Sama horlivě vyplňovala veškerý čas prací pro Ústřední výbor KSČ, dělala přesčasy, pak letěla na schůzi a z ní na projev soudruha ministra Alexeje Čepičky, který jí byl zvlášť sympatický, protože se se slovy a s nenávisť proti buržoustům vůbec nepáral. Zatoužila se zapojit víc. A prahla po uznání. Nevyšlo jí být herečkou.

Tak ať její pošlapané sebevědomí opraví tihle zapálení soudruzi. Z projevu běžela do kina, po nocích pročítala Stalina a Lenina. Měla vůbec čas na soukromý život? Místo někdejších kamarádek, které se k její nové práci stavěly nedůvěřivě, měla teď nové, přátelila se se stejně nadšenými soudružkami. Lidka, mladá vdova po komunistovi umučeném v Mauthausenu, a Raja, no ano, hlavně Raja ji ještě víc utvrdila v tom, že se po boku komunistů vydala správnou cestou.

Raja byla o dvanáct let starší a zažila na rozdíl od Jarky ukrutnosti, kterým se nedalo ani věřit. Jako mladá židovka silně věřící v komunismus utekla z rodné Ukrajiny do kibucu v Palestině, kde tvrdě dřela při budování vysněného židovského státu. Komunistické ideály se v zemi zaslíbené nevyplnily, ale Raja se tam potkala s Čechem, kterého si vzala a spolu se ještě před válkou vrátili do Československa.

Jako členové protinacistického odboje byli Raja i s manželem za války v Praze zatčeni a ona jediná z rodiny přežila Osvětim i Ravensbrück. I když s Rusy měla své vlastní zkušenosti hlavně při osvobození tábora, kdy vojáky Rudé armády poznala jako opilé

násilníky na německých ženách a burany, kteří kradou hodinky, nepřestala věřit v ideály komunismu a teď pracovala v sekretariátu ÚV KSČ a s Jarkou se seznámila na osvětové besedě o sovětských matkách.

Satanka kolem sebe měla víc těch, které přímo postihl nacismus a mnichovská zrada a předválečná krize. „Vy jste jejich životy neprožila, Bereniko,“ přiznala ve slabé chvílce novinářce v domově pro seniory. „A já uměla naslouchat těm jejich příběhům utrpení, víte. A jejich děsivé zážitky mě přesvědčily o tom, že bojuju za správnou věc, za mír, za štěstí, za lásku a za budoucnost.“

Když se jí Berenika zeptala kromě kamarádek také na její erotický život před únorovým převratem, Satanka nejdříve mlčela. Jako by se jí před očima míhaly obrazy, na které chtěla zapomenout, vyřadit je do nevědomí.

„Byl tam jeden starší muž, lékař. Velmi inteligentní. Jako vojenský doktor prožil už několik válek, tu španělskou, taky v Asii. Se svými zkušenostmi kolem sebe šířil auru silné osobnosti. Neochvějně věřil v komunismus, za svým cílem šel hodně tvrdě, neuhnul ani o krok. Nezamilovala jsem se do něj kvůli vzhledu ani autoritě. Ale právě kvůli jeho idealismu. Chtěl bezvýhradně pomáhat lidem a vytvořit pro ně lepší svět.“

Berenika se snažila dostat staré paní pod kůži. Zatím svou spornou minulost ukřývala do otřepaných tváří a do dobových kliše jako „bojovali jsme za lepší svět“ a „kdo nezažil bídu a válku...“. Věří tahle bývalá prokurátorka všemu, co říká? Co opravdu cítila, když pomáhala posílat domnělé nepřátele na šibenici? Spala klidně, když je

popravili? Chutnalo jí pak jídlo? A jaká byla jako maminka? Vždycky tak tvrdá a naprosto přesvědčená o své pravdě?

Právnická škola pracujících

Když vás jako zapálenou pracovníci a komunistku vyšlou na školení, které vám pomůže o krok postoupit v kariéře, neodmítnete. A Jarce nabídl její nadřízený, ať jde na jednoletou Právnickou školu pracujících.

„Takové jako ty potřebujeme! Představ si, že všichni ti soudci a prokurátoři a advokáti tam seděli za Masaryka a pak za Hitlera a jsou prosáklí celou tou starou špínou. My vyškolíme nové soudce z lidu, Jarunko, a ty by ses nám hodila na prokurátorku. Osvědčila ses v práci pro Stranu, je tě jako písárky škoda. Sledoval jsem tě, jak se se zájmem ptáš soudruha ministra na konferenci, jak krásně sis připravila přednášku o ženách v sovětské společnosti. Máš načteného Marxe, Engelse i Lenina. Jarko, neváhej a rovnou na tu naši novou školu nastup.“

Tak poslechla. A ráda. Ale ještě předtím se jí změnil život. Připadala si totiž konečně jako ve snu. Šťastná a rozechvělá. Odehrál se totiž pětadvacátý únor.

„Tolik lidí jsem v ulicích neviděla ani za té vaší sametové revoluce. Ani nikdy předtím a potom. Taková krása! Ti pochodující milicionáři! Ty pluky dělníků z továren. Chudí konečně sebrali mocipánům veslo a mě jako by to rozvázalo, jako bych vzlétla nad střechy domů,“ rozplývala se později nejen před Berenikou.

Možná moment revoluce přináší pocity podobné stavu čerstvých milenců, kterým při milování neustále zaplavuje tělo směs hormonů.

Ocitnete se ve víru dění jako při karnevalu, nejste opilí, ale pořád vrávoráte jako po lahvi kubánského rumu. Cítla se tak i Satanka? Každopádně když před Berenikou přivřela stařecké oči, zpod víček se jí i po desítkách let při představě únorového puče vyplazily dvě nechtěné slzičky. Zažralo se jí to pod kůži. Měla tehdy pocit, že život bude konečně lepší.

A ona se dala k těm, kteří tohle dokázali! Milovala je všechny. Od Gottwalda, který se příjemně usmíval z balkonu na náměstí, přes Rudu Slánského, muže Strany číslo dvě, až po nejposlednějšího soudruha a soudružku v ulicích. To byli její hrdinové. A nikdy jimi být nepřestali.

Když hned po převratu přišla nabídka nastoupit do PŠP, neváhala. Dokonce zajásala.

Jak za bouřlivého potlesku sám soudruh Slánský nedávno v listopadu řekl: „místo nespolehlivých živelů si dosadíme do soudů a vojska a do úřadů a škol dělnické kádry! Vždyť dělnická třída je nejpočetnější a naši soudruzi uvědomělí a čistí! Nezatěžují je myšlenky z minulosti, ani špinavá kariéra pro bohaté!“

Tak uchystala Strana skvělou budoucnost Jarce a všem podobně zneuznaným nedoukům, kteří dřív nemohli studovat, nebo na to ani neměli. Stačilo, když jste byli komunisticky osvíceným horníkem nebo textilní dělnicí. Však oni vám za ten rok v Právnické škole pracujících do hlavy to správné právo nasypou! Nemusíte znát nepotřebné paragrafy, které si k obhajobě lži vytvořil starý režim. Na co je někomu znát Ústavu z roku 1920? Nebo paragraf 1 z trestního

zákona z roku dvacet devět, kde se rozlišují zločiny podle surovosti, zahálčivosti či nestoudnosti.

„Nic takového jsme nejdřív nepotřebovali znát,“ přiznává Satanka a v mysli se přenese do prosince čtyřicátého osmého roku, kdy se stala soudní čekatelkou a do nehezky žižkovské budovy na dnešní Seifertově, tehdejší Kalininově ulici, kde škola lidových soudců a prokurátorů sídlila.

Byla tam nadmíru spokojená. Měla stejně smýšlející kolegy, někteří přišli dokonce z devítiměsíčních dělnických kurzů, které nahrazovali střední školu a kde se vysokoškolačkou mohl stát i zedník nebo šička, kteří předtím sotva prolezli obecnou školou. Satančinu spokojenost zvýšil roční plat, který jí dali, byt, do kterého se mohla přestěhovat.

Sedmaosmdesát spolužáků tam měla. Několik Slováků, většina Čechů a Moraváků, všichni ryze dělnického a řemeslnického původu. I řezník nebo slévač byli mezi nimi. Kromě zedníků a soustružníků taky brusič a instalatér. Ale pouhých pět ženských, včetně jí. A všechny byly úřednice.

V duchu Satanka vzpomínala na to, jak jim ředitel soudruh Lorenc kladl na srdce: „vy, noví prokurátoři, budete sloužit především Straně. Biflujte marx-leninismus nazpaměť. To se po vás chce. Nějaké ty zákony už do vás nalejeme, nebojte se! A hlavně – ať jdete morálním příkladem naší nové společnosti. Neexistuje, že se budete poflakovat po hospodách a sukničkářit, jasné? Nevěra a bohémství k socialismu nepatří!“

Jarka patřila k nejlepším studentkám. Opravdu si vážila toho, že jí dali příležitost. Že se mohla ve svých sedmadvaceti osamostatnit. Žila asketicky sama v malém bytě a pilně se drtila. „Bez vědění jsou dělníci bezbranní, dělníci s vědáním jsou síla! Marxismus je všemocný, protože je pravdivý!“ prohlásil Lenin.

A ona to jako pravdivé a dosažitelné skutečně brala. V jejích očích to, co studovala, bylo to nejpotřebnější, co republika s komunisty v čele může udělat. Cítila nesmírnou důležitost. Jako bývalé herečce jí učení šlo skvěle. Měla pamatováka. A dokázala vyjevit celou škálu emocí, když si ve škole zkoušeli přelíčení u soudů jako na divadle. Nejdůležitější bylo vylíčit obviněného jako podlého zločince. „Vždyť chtěli naši krásnou zemi znovu zatáhnout do války!“ rozčilovala se později, stále tvrdě přesvědčená, že se její oběti opravdu zle provinili zločinem velezrady a rozbíjení republiky.

Měla výhodu, že bývala herečkou.

Bylo potřeba hrát lidové porotě i obecnstvu na city. Jako v Její pastorkyni a v Gorkého Matce. Muselo se ukázat, že ti rozbíječi vlasti už se zlí narodili, že všechno, co dělali, konali se špatnými úmysly. Matkám bylo potřeba zahrát na city, že zločinci chtěli jejich dětem vzít chleba a zářnou budoucnost. Otcům že brali klidnou práci a pivo a letní rekreaci, kterou zase chtěli vrátit jen bohatým. Dělníky a horníky že zase chtěli vrátit na úroveň otroků pod bičí novodobých faraonů.

Jarka se do role uměla vžít lépe než její spolužačky. Možná proto po roce skončila na pražské prokuratuře, kterou pověřila Strana nejdůležitějšími úkoly. Proto hltala kapitoly Kapitálu, třeba tu

o rozdělení majetku mezi všechny rovným dílem. Pročítala si v Leninových spisech program osvobození práce, kde mají mít pracující právo na odpočinek, sami rozhodovat o vedení továren, dokonce sami soudit ty, kteří se něčím prohřešili.

„To mi mluvilo z duše! A nikdy mi to z ní nikdo nevypáčí!“ prohlásila jednou. Dodnes považuje to, co se kolem ní od roku osmačtyřicet přinejmenším do šestapadesátého dělo, za nejkrásnější období svého života. „Samozřejmě, slečno redaktorko,“ přiznala Berenice, „museli jsme v sobě spoustu radostí potlačit. A zapomenout na radovánky a neřesti soukromého života. Byla to svým způsobem řehole, jako když se holka rozhodne jít do kláštera. Ale to je zrovna u mě komický příklad, vidíte? Já a kláštery!“ zasmála se.

Onoho staršího lékaře, který potom udělal velkou kariéru v politice, Jarce vyfoukla – světe, div se – její někdejší kamarádka Raja. Dokonce se lékař a Raja hned po únoru vzali a vytvořili mnohaletý pár životem zkoušených starších manželů. I kvůli doktorovi, na kterého se snažila zapomenout, studovala Jarka až fanaticky všechno, co po ní chtěli.

Chci být nejlepší! Chci věrně sloužit míru a zemi! To si po večerech a po nocích opakovala jako na kolovrátku. Možná právě v téhle životní etapě v ní dozrálo přesvědčení, že muže k životu až tak nepotřebuje. A lásku, tu přece člověk může cítit ke všem dobrým lidem. Lásku můžete cítit k práci, když vás naplňuje. A lásku často nahrazuje víra, kterou ona teď má. I když slovo „víra“, zasmála by se, k ní jako k zaryté odpůrkyni křesťanského tmářství, zase vůbec nesedí.

Chlapy prostě nepotřebuje, v socialistické společnosti dokáže žít správná ženská sama! Jen ať se vám to neplete s feministickým hnutím – to je buržoazní přežitek ze Západu. Satanka se stávala pravou komunistkou, která si vystačí sama. Aspoň prozatím. Pokud ji má potkat manželství a mateřství, ať to přijde, až bude mít kariéru. Zatvrdila se proti milencům, proti záletům, přijala doktrínu komunistů o tom, že to správné je jedině uvědomělá rodina, usměvaví budovatelé země, vždy cudně oblečení v šedivém úboru, vzorně vychovávající malé pionýry a jiskřičky.

Pohrbila bohémství a nahotu. A až i tenhle druh lásky přijde, ať se dostaví se vši parádou a nejlíp ať zahoří k člověku, se kterým si bude mít co povídat, který nebude zkušenější než ona, jak pan doktor. Ať se do sebe zamilují s mužem podobně starým, se kterým budou sdílet společnou víru a ať jejich vztah nevyčpí hned po vymizení kouzla zamilovanosti.

Jarka prostě v těch letech miluje kolektivním citem. Léčí si pocity zrady a plně a oddaně vstupuje do služeb komunistické justice.

Jak je možné, že se tahle v kolektivu oblíbená, citově založená holka za necelý rok od chvíle, kdy se učí Leninovy výroky, stane vražedkyní? pomyslí si Berenika, když u sklenice vína přemýšlí nad posledním setkáním s prokurátorkou.

„Pojď ke mně do pelíšku,“ protáhne se za ní v posteli Róza a vábí ji k sobě. Berenika teď pořád pracuje a nevěnuje se své přítelkyni tak jako na jaře. „To pořád dumáš nad tou komunistickou sviní?“ zeptá se jí Róza a to novinářku otráví. Odejde si zakouřit na balkon. Rózu to urazí. Tak ať...

To tajemství není jenom v tom, že Satanka je vražedkyně a komunistická svině, která nikdy neprozřela. Co by dělala Berenika, kdyby byla v prosinci devatenáct set čtyřicet devět v její kůži? Spáchala by snad atentát na Gottwalda nebo na Slánského? Nebo by proti rozsudkům smrti protestovala? Ne. Takhle o Satance přemýšlet je příliš jednoduché. Berenika musí zjistit, jak to s tajemstvím téhle staré paní je.

Dělej, co ti řekneme! I řípu plej!

Jak mohla Satanka sedět v lavici se soudci a klidně poslouchat plamenné řeči fanatiků o škůdcích, odporném hmyzu, rozvracecích státu, vlastizrádcích bez svědomí? Ba jak tyhle řeči mohla sama pronášet? Co při nich cítila? Zjednodušeně řečeno by se dalo říct: ona hrála naučenou roli. Jenomže to není výstižné. Byla přece nadprůměrně inteligentní, jak sama o sobě prohlásila.

Musela vědět o týrání obviněných v domečku v jejích rodných Dejvicích. I o tom, že papouškují předepsaná přiznání. Takže je Satanka psychopatka? To by bylo taky příliš zjednodušené. Naopak byla až moc citová. Nechala se svými emocemi ovládat až moc. Jenže je vložila do nesprávných rukou a sloužila zlým pánům, kterým bezmezně věřila. A věří jim dodnes. Těm pánům i jejich ideálům.

Tak hezky od začátku. Jarka teprve v prosinci nastoupila do služby, a hned v lednu si ji soudruh Čížek s sebou vzal do malé vesnice na Vysočině, kde ti prohnání černoprdelníci provedli na příkaz Vatikánu podvodný zázrak s hýbajícím se křížem při mši.

Měla to ale ostrý start! Sám Karel, její vrchní nadřízený si ji vybral jako prokurátorku s velkou budoucností. „Ty jsi, Jarunko, ta pravá pro tenhle úkol. Jako mladé ženské ti uvěří matky a tvoje vrstevnice. Podáš jim slova o velezrádcích, hanobitelích a škůdcích daleko lidověji a opravdověji než chlap v soudním taláru. Proto vás, prokurátory a prokurátorky, platíme teď víc než ty prohnilé soudce.

Podívej se, ty nejsi blbá, Jarko,“ pokračoval od stolu JUDr. Karel Klos, „tobě je jasné, jak to s našimi nepřáteli musíme dělat. Soudce zasuneme do pozadí, ti budou poslouchat, co jim nadiktujete vy, prokurátoři. A vám zase ulehčí práci kluci z Bezpečnosti. Ti zpracují jakéhokoli vyšetřovance tak, aby přiznal, co zavinil. Neptej se mě na to, jak to naši vyšetřovatelé udělají. V tom jim radí daleko zkušenější soudruzi z Moskvy, děvenko.“ Karel si zapálil a zahalil se do hříbovitého oblaku dýmu.

„Tvým úkolem bude bezmezně poslouchat, co ti na schůzích řekneme my. A pak napíšeš řeč, kterou ti zkontrolujeme. A tu nám nejdřív cvičně předneseš, jak jsme vás to učili v PŠP. A když budeme spokojení, hezky s citem tu řeč proneseš v sále, abys strhla ženské, matky, babičky, dělnice i katoličky. Uvidíš, Jarko, ty to někam dotáhneš. Mimochodem – jak se ti bydlí v tom bytečku, který jsme ti zařídili?“

Pokorně poslechla. Vlastně se ani nechtěla bouřit. Pochopila, že to, co jí rozkážou, je pro ni svaté. A nejenom to. Dobře věděla, jak se zachází s vyšetřovanci. Že mnohdy mají špatně zaléčené rány. Že monokly a podlitiny jim maskují lícidly. Ale ona byla přesvědčená, že si to ti zrádci zaslouží. Ona, holka z dobré rodiny, se všeho vzdala, aby pomohla zvítězit míru a spravedlnosti. Po sobotách dobrovolně chodila na brigády.

Tuhle jeli s holkama a klukama z Československého svazu mládeže autobusem pomáhat do prvního JZD v nymburském okrese. Kolchoz se pyšnil prvními velkými lány, vepřínem a teletníkem. Tam si Satanka mákla, úplně si poškrábala předloktí, chuděrka, jak musela

vytrhávat trnité keře, které pak pálili na hromadách. Jindy pomáhala plet řípu nebo sklízet brambory. Vyzkoušela si bourací i stavební práce, když pomáhali stavět budovu Národního výboru na Mělnicku.

Brigády a schůze doprovázel zpěv, zábavy a pospolitost. Jí to připadalo krásné a čisté. Pořád v ní narůstalo nadšení a přesvědčení, že si vybrala tu správnou cestu. A že se pohybuje ve správné společnosti. Často se s dalšími mladými bavila až do večerky – flámovat a bavit se až do noci nebylo pro zanícené komunistky myslitelné. Ráno se muselo zase budovat!

A flirtovat s mladíky? Už jí nebylo osmnáct. Tehdy to nešlo. Pohlíželi by na ni jako na nespolehlivou poběhlíci. Když nastoupila na prokuraturu, četné brigády a zábavy skončily. Už pomáhala jen s prací. Teď byla NĚKDO Nesměla si dovolit jakýkoli poklesek proti morálce. Milostné dobrodružství by se rovnalo pádu z ústředí někam za psací stroj v pohraničním okrese.

Kdepak, Satanka byla opatrná. Věděla, že její nadřízení mají oči a uši všude. Povolují jí, aby se mísila mezi prosté lidi a naklonila si je. „Musíš žít jako vzorná komunistická žena,“ nakázali jí. Vadilo jim, že nemá manžela a dítě, ale pak si řekli, že ji aspoň maximálně časově vytíží a že svobodná ženská se jim k tomu hodí víc než zasloužilá matka, která pořád musí odbíhat k harantům.

Ten číhošťský Toufar chtěl třetí světovou válku

Tedy s takovou směsí informací a v takové životní fázi přijela se soudruhem Čížkem do malé vesničky Číhošť na Vysočině a zapojila se do štvavé kampaně proti katolíkům. Horlivě napomáhala šířit myšlenku, že prostý farář, kterého mezitím psychopatický vyšetřovatel Mácha zpracovával při výslechu tak kvalitně, že ho ubil k smrti, byl prohnilý agent západního imperialismu a poslušný služebník Vatikánu.

Na tomhle případu se poprvé vycvičila do role nesmířitelné prokurátorky. Uvěřila, že všechna obvinění faráře nastražená Bezpečností jsou pravdivá. Provedl lživý zázrak. Co by chtěl! myslela si.

Podle ní zhotovil mechanismus s drátky a pérem a schválně pohyboval křížem, aby to vidělo aspoň devatenáct věřících při mši v číhošťském kostele. A pak to šířil dál, organizoval štvanici proti nim, proti komunistům, aby se vzbouřili katolíci a rozdmýchali tady za pomoci Američanů další válku!

Věřila tomu bezvýhradně. V duchu viděla ty výsadkáře, kteří se s kulomety snášejí nad chalupy českých vesnic a střílí lidi jako králíky. Viděla hořící chalupy, jako další ubohé Lidice. Slyšela tanky, které přejíždějí přes krásná česká pole a rozstřelují malebné zámky a vily. Nad hlavou jí duněla letadla a shazovala obudné bomby na Hradčany, na doly a továrny, které dávají chleba našim dobrosrdečným dělníkům.

Tak to Satanka viděla, tak to cítila.

A s tím viděním světa rozděleného na ty dobré, kteří musí přísně postihovat ty zlé zpátečníky, nastupuje v lednu roku devatenáct set padesát spolu s kolegou z PŠP a šéfem církevní sekce StB na nepravosti spáchané v Čihošti. Nedostala na starosti nejpodstatnější výsledky a vyšetřování. Jako ženu ji pověřili, aby vyslýchala školáky a dorostence.

K výsledkům dětí přistoupila s přísnou důsledností, kterou po ní chtěli, ale taky jako žena, která si pohrává s mateřským soucitem, i když sama si roli opravdové matky ještě nevyzkoušela.

„Ty, soudružko, zpracuješ místní děcka, aby i ta nejzatvrzejší katolická baba uvěřila, že ten Toufar je lotr a zvrhlík, je to jasné?“ ubezpečil ji o správném směru vyšetřování nevinátek vedoucí krajský estébák.

Jarčini kolegové naběhli přímo na faráře do fary a vydávali se za redaktory, kteří mají zájem napsat o zázraku jen to nejlepší. A Satanka dostala na starosti dvě místní školy, ve kterých kněz učil náboženství. Otřásla se jenom při představě, že se do dětí pořád ještě hustí ty bludy o Panence Marii a obživnutí ukřižovaného, o hořících keřích a potopě světa.

Proč se tady nedělá osvěta pro pionýra? Už aby se začalo pravdivě učit o dějinách a ukázalo se, že celá historie před vznikem mezinárodního komunismu byla plná takových pijavic, jako je zdejší farář, biskupové, továrníci a před nimi zdegenerovaní šlechtici. Ale s tím bude konec! Ovládla se, aby se před dětmi co nejmileji usmívala.

Učitel Trtík a řídící Žitný musí s estébáky odejít do kabinetu, kde rozřesený kantor předá soudruhům včerejší slohové práce, ve kterých dvacet žáků zdejší jednotřídky dětským písmem píše o zázraku s pohybujícím se křížem. Slohovky předají Jarce.

Takový hnus! zasáhne ji naivita, se kterou líčí Maruška z Vlkanova, jak se ve chvíli, kdy se pohnul kříž, nad hlavou pana faráře rozsvítila svatozář. Ještě ho začnou uctívat jako svatého! A Toník z Prosíčky píše, že pan kaplan je jako jeho tatínek, i když tatínka nemá, protože už umřel. Ale pan farář je na něj moc hodný, při náboženství ho hladí po hlavě, a i domů k nim chodí a s Toníkem a jeho sourozenci si hraje na indiány.

Satance je to jasné. Nebude mít tak těžkou práci. Ten černoprdelník je nejenom záškodník a agent Vatikánu. On je ještě ke všemu *homoseksuelní zvrhlík* a pedofil! Strašně se na kněze naštvě a s emocemi jí vlastními se zařekne, že ho dostane.

„Toníku,“ promluví k hubenému kloučkovi s odstátýma ušima a sovíma očima a účesem podle hrnce jako rozvázná ochranitelka, „ty jsi byl v kostele, když se pohnul ten kříž, viděl?“ Toník nesměle přitaká, z nosu mu steče nudle. Jarka mu ji očistí kapesníkem, pak ho s odporem odloží a zakamufluje ho tak, aby to Toník nepostřehl.

„A ty jsi viděl, jak se ten kříž hýbá, Toníčku?“ doprovodí otázku pohlazením po hlavě, kterým si nezadá s tou nejzkušenější matkou v zemi. Klučik opět bezelstně přikývl a posmrkl si.

„A co jsi viděl, když se kříž pohnul?“ zeptala se tiše, aby měl vystrašený chlapec pocit bezpečí. „Plameny,“ vykotal kluk.

„Plameny? A kde přesně byly, Toníku? Moc tím pomůžеш panu faráři, Toníčku, pověz mi, kde ty plameny byly a jak velké byly?“

Za chvíli měla na své straně nejen usmrkaného Toníka, ale i Marušku, která se zardívala, když padla zmínka o knězi, až z toho začalo Jarce být špatně a musela k oknu a nadýchat se mrazivého vzduchu. Ucítla pach koní a dýmu z komínů. A postupně si svou hereckou dovedností a hraným soucitem naklonila všech pět vyslýchaných. V průměru jim bylo osm let.

„O těch plamíncích a o světle z nebe mluvil pan farář,“ přiznávali se jí nevinně. „A hladil vás pan farář často? A hladil vás nejenom po hlavičce? Neboj se, Maruško, když řekneš, kde přesně vás hladil, ukážeme tím, jak moc byl hodný. A byl jsi, Honzíku, s panem farářem často sám? Třeba když tě připravoval na ministranta? A ukazoval ti pan farář, Boženko, nějaké jiné obrázky, než s Panenkou Marií? A viděl jsi někdy, Vítku, pana faráře svlečeného, třeba do půl těla?“

Čím víc se do vyšetřování ponořovala, tím silněji věřila, že obviněný je vinen i pedofilií. Že je tím nejpodlejší zprodancem zkaženého imperialismu. Tím zločincem proti republice, který zapadá do scénáře o lotrech, kteří chtějí rozvrátit mír, rozpoutat novou válku, kazit děti a navrátit moc vyžraným biskupům a německým vykořisťovatelům. Pojala k Toufarovi osobní nenávist.

„Dobře jsi se uvedla, Jarko,“ pochválil ji později nejenom vedoucí církevního oddělení, ale sám šéf, doktor Klos. Konečně měli svou nastrčenou idiotku, která dokáže přes své ženství zahrát na strunu ženám všech věkových kategorií.

Vždyť za ty zlé nemůžou být věčně jenom chlapi, že? Co by zločince pořád soudili a žalovali jenom muži? Ženské, správně zaměřené ženské, budou naši pracující víc věřit. Zvlášť když do svých projevů dá city. A uroní i nějakou tu slzičku. To obměkčí i nejzarytější vyznavače západu a církve.

Zatímco sadistický vyšetřovatel bil nevinného kněze, podával mu přesolenou polívku a mučil ho zízni, budil ho každou půlhodinu, kopal ho do ledvin a škrtil, Jarka, ze které se stávala skutečná Satanka, slavila úspěch.

„A do toho filmu ještě dáme záběr na školní děčka, jak je nutili psát slohovku o tom zázraku! A jak šířil Toufar legendu o plamenech a kouři a světle z nebe, aby svoje ovečky omámil!“ využil režisér propagandistického snímku Jarčiny vyšetřovací postupy pro natáčení.

A film *Běda tomu, skrze něhož přichází pohoršení* se promítal ve všech kinech v Československu a rozpoutal peklo, totiž akci K neboli potlačení katolické církve. Protože právě ona se už skoro jediná bránila komunistům. A byla pro ně nebezpečná, protože byla rozvětvená po celém světě. A Satanka bude mít práci. Tuze moc práce.

Ale ještě předtím ji na konferenci absolventů Právnické školy pracujících ocení samotný ministr, Alexej Čepička. Před všemi ji a několik jejích kolegů poklepe po rameni a od řečnického pultíku prohlásí: „takové kádry potřebujeme! A ne málo uvědomělé strašpytly! Nepřítel bude útočit čím dál rafinovaněji a bude si na sebe brát tisíce podob, třeba bezelstnou tvář arciděbla Toufara, masku opata z kláštera

plného vatikánských špiónů nebo drobounké katolické babičky ze zapadlé vísky!

Pracujte tak jako soudružka Jarka a soudruzi Oskar a Vladimír a my vás zahrneme byty a poctami, abyste věrně pracovali pro naši mladičkou republiku. Ale budete mít odpovědnost, která ještě nikomu z vašich předchůdců nebyla vložena na bedra. Čekají vás úkoly těžké, ale tak důležité, že na nich stojí budoucnost celé země. Nesmíte ani o krok ustoupit, nesmíte zapochybovat! Buďte nám v boji se silným a dravým nepřítelem neochvějně oddáni!“

Zazněl potlesk. Satanka se cítila jako v pohádce. Pak si společně se sklenkami namířenými k velkému obrazu Stalina zapěli Píseň práce.